

Nr 19

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag för budgetåret 1958/59 till bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering ävensom till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkterna 17, 18 och 19 (s. 41—53), föreslagit, att riksdagen måtte *dels* till Bidrag till jordbrukets rationalisering, Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering samt Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti för budgetåret 1958/59 anvisa reservationsanslag av 13 000 000 kronor och 100 000 kronor respektive förslagsanslag av 300 000 kronor, *dels* medgiva, att under budgetåret 1958/59 statlig kreditgaranti må beviljas, *dels* för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruks-egnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, *dels* för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 4 000 000 kronor, *dels* för lån avseende trädgårdsnäringens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor, *dels* medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, må för år 1959 nedsättas till 3,6 procent, *dels* ock medgiva, att i avseende å köpeskillning för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan må, i den mån köpeskillingen förräntas enligt enahanda grunder, som gällt eller gäller för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1959 utgå efter 3,6 procent.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 209 av herrar *Mannerskantz* och *Sveningsson* samt II: 254 av herr *Magnusson* i Tumbult *m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte för budgetåret 1958/59 under reservationsanslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering anvisa ett belopp av 9 000 000 kronor;

2) II: 258 av herrar *Löfroth* och *Antby*, vari hemställts att riksdagen måtte till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor;

3) I: 136 av herr *Jonasson* och II: 161 av herr *Wahrendorff*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning i syfte att bereda möjligheter till lånegaranti och statsbidrag för täckdikning av brukningsenheter, som icke innehåller mer än 30 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark;

4) I: 134 av herrar *Åkesson* och *Danmans* och II: 159 av herrar *Nilsson* i *Lönsboda* och *Olofson*, i vilka likalydande motioner yrkats att riksdagen måtte besluta att frågan om rådgivningsverksamheten för fruktodlingen hänskjutes till den blivande utredningen rörande trädgårdsnäringens problem för allsidig prövning;

5) I: 133 av herr *Franzén* och herr *Larsson, Nils Theodor*, och II: 158 av herr *Ahlsten m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anskaffande av stängsel för utnyttjande av fårbeta jämväl bör ingå i de åtgärder, för vilka lånegaranti kan beviljas inom den inre rationaliseringen;

6) I: 69 av herr *Sundelin m. fl.* och II: 112 av herr *Ahman m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den övre belåningsgränsen för lånegaranti vid inköp av egnahemsjordbruk sänkes från nuvarande 100 procent till tidigare gällande 90 procent;

7) I: 101 av herr *Nord m. fl.* och II: 117 av herr *Rimås m. fl.*, i vilka likalydande motioner yrkats, att riksdagen måtte besluta, att sådan ändring vidtogs i kungörelsen den 7 maj 1954 (nr 311) om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål, att det blir möjligt att bevilja lånegaranti även för byggnad avsedd för auktionsförsäljning och tillfällig förvaring av samtliga slag av trädgårdsprodukter;

8) I: 208 av herrar *Hermansson* och *Wahlund* och II: 253 av herr *Hansson* i *Skegrie m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta *dels* att statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål jämväl får utlämnas för lokaler för tillfällig förvaring och auktionsförsäljning av samtliga slag av trädgårdsprodukter, som kan marknadsföras på angivet sätt, *dels* att statlig garanti för lån till trädgårdsnäringens rationalisering får, i överensstämmelse med gällande regler för motsvarande stödverksamhet på jordbrukets område, utlämnas till ägare och brukare av alla trädgårdsföretag oavsett storleksordning, *dels* hos Kungl. Maj:t anhålla om erforderliga ändringar av vederbörande kungörelser på berörda områden;

9) I: 103 av herr *Persson, Johan*, och herr *Nord* och II: 118 av herr *Rimås m. fl.*, i vilka likalydande motioner yrkats, att riksdagen måtte besluta, att sådan ändring vidtogs i kungörelsen den 3 juni 1955 (nr 354) angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering, att lånegaranti må beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning;

10) I: 135 av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.* och II: 163 av herr *Nilsson* i *Bästekille m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte medgiva att statlig kreditgaranti till trädgårdsnäringens rationalisering må lämnas till enskild person eller sammanslutning, som äger eller brukar anlägg-

ning för yrkesmässig produktion av trädgårdsprodukter eller för musttillverkning oavsett anläggningens omfattning.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionerna II: 254, II: 258, II: 161, II: 159, II: 158, II: 112, II: 117, II: 253, II: 118 och II: 163.

Över motionerna I: 136 och II: 161 har utlåtanden avgivits av statskontoret och lantbruksstyrelsen, vilka båda myndigheter jämväl yttrat sig över motionerna I: 133 och II: 158.

1:o) Bidrag till jordbrukets rationalisering

Lantbruksstyrelsen har i sin anslagsskrivelse hemställt,

1. att anslaget för nästa budgetår uppföres med 13 500 000 kr.,
2. att nämnda belopp jämte en odisponerad behållning å ca 3 000 000 kr., som beräknas föreligga å anslaget vid utgången av innevarande budgetår, skall få disponeras med 1 500 000 kr. för bidrag till yttre rationalisering och med 15 000 000 kr. för bidrag till inre rationalisering, i vilket sistnämnda belopp inbegripes 5 000 kr. till länsstyrelsernas kostnader för synförrättningar enligt lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk, samt
3. att om den för endera av de båda grupperna av rationaliseringsåtgärder avsedda bidragsramen till någon del icke skulle bli utnyttjad, behållningen efter Kungl. Maj:ts medgivande i stället skall få användas för bidrag till den andra gruppen åtgärder inom anslaget.

Av följande sammanställning framgår bl. a. den av styrelsen beräknade fördelningen av det för rationalisering avsedda beloppet å olika ändamål.

Bidragsändamål	Beviljade bidrag 1956/57	Beräknad fördelning 1957/58	Förslag 1958/59
a) täckdikning och dikning	5 300 000	5 895 000	5 995 000
b) nyodling	360 000	300 000	200 000
c) betesförbättring	790 000	600 000	400 000
d) stenröjning och jordkörning	2 200 000	1 200 000	1 000 000
e) jordbruksvägar	1 400 000	2 000 000	2 400 000
f) ekonomibyggnader	4 700 000	5 000 000	5 000 000
g) kostnader för synförrättningar...	—	5 000	5 000
<i>Summa inre rationalisering</i>	<i>14 750 000</i>	<i>15 000 000</i>	<i>15 000 000</i>
<i>Yttre rationalisering</i>	<i>970 000</i>	<i>1 500 000</i>	<i>1 500 000</i>
Totalt	15 720 000	16 500 000	16 500 000

Såsom motiv för sina yrkanden har lantbruksstyrelsen anfört följande.

1—3. Varje lantbruksnämnd har normalt någon restsumma odisponerad vid budgetårets utgång. Från anslaget skall nämligen bl. a. täckas uppkommande förluster vid försäljning av fastigheter å jordfonden och en

mindre reserv behöver finnas till förfogande för ändamålet. Vidare förekommer det t. ex. att en bidragssökande i sista stund avstår från beviljat bidrag eller fördröjer ärendet på grund av svårigheter att tillhandahålla föreskriven säkerhet e. d. Ett måttligt restbelopp på anslagsramen bör enligt styrelsen icke uppfattas som ett tecken på bristande efterfrågan. Det förhållandet att ca 1 300 000 kr. av bidragsramen för budgetåret 1956/57 icke utnyttjats, bör också ses mot bakgrunden av den inverkan, som den nu rådande kreditåstramningen har på bidragsgivningen. Har nämligen lån mot statlig garanti ej kunnat erhållas, har sökanden till rationaliseringsåtgärden ej alltid förmått genomföra företaget och därför måst avstå jämväl från bidraget.

Av de för budgetåret 1956/57 anvisade medlen användes 976 809 kr. för bidrag till yttre rationalisering, därav till avskrivningslån i samband med arrendeegnahemslån 99 000 kr., till bidrag m. m. till yttre rationalisering 601 306 kr. och till kostnader för individualplanering m. m. 276 503 kr.

För bidrag till jordbrukets inre rationalisering under budgetåret 1956/57 har 14 742 755 kr. disponerats. Till bidrag till dikning beviljades ca 3 600 000 kr. och till täckdikning 1 700 000 kr. Styrelsen räknar med att behovet av bidragsmedel för dikning under nästkommande budgetår kommer att hålla sig något över 4 000 000 kr. Nyodlingsverksamheten, som huvudsakligen avser utökning av mindre jordbruk i Norrland, torde vara i avtagande och bidragsbeloppet till denna verksamhet torde sålunda nedgå ytterligare något. Under de senast gångna åren torde jordbrukarna företrädesvis ha stenröjt de områden, som är mest värda att stenröja. I ökande omfattning torde de sämsta och stenigaste åkrarna mönstras ut och läggas igen till skog. Behovet av bidrag till stenröjning och betesförbättring torde minska successivt. Efterfrågan på bidrag till ekonomibyggnader har varit av samma omfattning som de närmast föregående åren. Behovet av om- och nybyggnad av ekonomibyggnader är stort. Det har emellertid icke sällan visat sig, att jordbrukarna i nuvarande läge med kreditbegränsningen och svårigheterna till följd av skördebeskador tvekar att sätta igång byggnadsföretag. Enligt styrelsens uppskattning torde en summa av ca 5 000 000 kr. erfordras till bidrag till ekonomibyggnader under nästa budgetår.

Liksom tidigare år bör Kungl. Maj:t, om förhållandena föranleder därtill, äga rätt att jämka fördelningen mellan yttre och inre rationalisering.

Departementschefen har uttalat sig i huvudsak sålunda.

»Under lantbruksstyrelsens avlöningsanslag (punkt 5) har jag redogjort för 1949 års jorderosionskommittés betänkande om markvård och erosionskydd (SOU 1957: 17) samt däröver avgivna remissutlåtanden. I betänkandet har kommittén, bland annat, föreslagit, att i vissa fall när fråga är om skydd av värdefull jordbruksmark, anslaget till inre rationalisering må kunna utnyttjas jämväl för åtgärder till förebyggande av vattenerosion. Detta har kommittén ansett enklast kunna ske genom att 10 § kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och

inre rationalisering m. m. (i det följande benämnd »rationaliseringskungörelsen») utvidgas att avse även åtgärder för nyssnämnda ändamål. Fråga om sådant stöd torde dock enligt kommittén alltid böra underställas lantbruksstyrelsens prövning.

Till sitt över jorderosionskommitténs betänkande avgivna utlåtande har lantbruksstyrelsen fogat ett förslag till ändring i 10, 12 och 14 §§ rationaliseringskungörelsen. Styrelsen anknyter till vad enligt nämnda paragrafer gäller i fråga om statligt stöd till exempelvis anläggande av skyddsskog eller skyddshäckar till motverkande av sand- eller jordflykt. Statsbidrag skall sålunda jämlikt styrelsens förslag kunna beviljas enskild person som äger eller brukar jordbruksfastighet, dock under förutsättning att brukarens ekonomiska ställning ej är så god, att han tydligen ej är i behov av bidrag för att utföra åtgärden samt att brukningsenheten ej innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark. Utan hinder av att nämnda förutsättningar ej föreligger, skall emellertid enligt förslaget statsbidrag kunna beviljas om det framstår som ett allmänt intresse av betydelse att åtgärden kommer till stånd. Beslut om bidrag i sådant fall skall underställas lantbruksstyrelsens prövning. Beträffande statsbidragets storlek föreslår styrelsen, att detta skall utgöra 40 procent av den av lantbruksnämnden godkända kostnaden.

Jorderosionskommittén har visat, att redan med förhållandevis begränsade åtgärder betydande resultat kan uppnås till förebyggande av erosions-skador. I en del fall, exempelvis i fråga om avloppsdiken och smärre bäckar med relativt liten strömhastighet, torde sådana åtgärder i allmänhet kunna utföras av jordbrukarna själva. Liksom kommittén anser jag det vara av värde, att möjligheter öppnas att i vissa fall lämna statligt stöd i form av lånegaranti och bidrag till åtgärder för skyddande av värdefull jordbruksmark mot skador genom vattenerosion. Erforderliga bestämmelser torde böra intagas i rationaliseringskungörelsen och i huvudsak anslutas till dem, som nu gäller beträffande skyddsskogar och skyddshäckar för att motverka sand- eller jordflykt. Jag anser emellertid att ifrågavarande stöd ej bör kunna utgå till sådana åtgärder, som är av mera kostnadskrävande beskaffenhet eller berör allmänna intressen av större betydelse eller eljest till åtgärder, för vilka lån eller bidrag kan erhållas enligt andra bestämmelser. Samma begränsning av det statliga stödet gäller för närvarande beträffande åtgärder för torrläggning.

I åtskilliga fall måste åtgärder till förebyggande av skada genom erosion samordnas på så sätt att ett flertal brukare enar sig om att genomföra vissa dylika åtgärder gemensamt. På grund härav bör enligt min mening bidrag och lånegaranti icke endast kunna beviljas enskild jordbrukare, som avser att vidtaga åtgärd av omförmält slag, utan även sammanslutning med sådant syfte. Bestämmelser härom synes lämpligen kunna införas i rationaliseringskungörelsens 5 §.

I enlighet med det anförda torde 5, 10, 12 och 14 §§ rationaliseringskungörelsen i de delar dessa paragrafer behöver ändras till följd av vad jag nyss

föreslagit, erhålla i huvudsak följande innehåll. I 5 § bör anges, att vad som i kungörelsen sägs om enskild jordbrukare skall äga motsvarande tillämpning i fråga om sammanslutning för åtgärder till förebyggande av skada genom vattenerosion. I 10 § första stycket, punkt 2 bör göras ett tillägg av innebörd att lånegaranti och statsbidrag må beviljas för anläggning till förebyggande av skada genom vattenerosion å jordbruksfastighet tillhörande mark, bebyggelse och övriga fasta anläggningar. Därjämte bör i paragrafens tredje stycke, i likhet med vad nu gäller beträffande torrlägningsföretag, anges, att i första stycket öförmålt stöd icke må utgå till här avsedd anläggning, som är av mera omfattande och kostnadskrävande beskaffenhet eller berör allmänna intressen av större betydelse eller eljest till åtgärder för vilka lån eller bidrag av statsmedel kan erhållas enligt andra bestämmelser. I 12 § fjärde stycket bör anges, att jämväl vid åtgärd till förebyggande av skada genom vattenerosion undantag må göras från bestämmelserna i tredje stycket samma paragraf om behovsprövning m. m. vid beviljande av bidrag, därest det framstår som ett allmänt intresse av betydenhet att åtgärden kommer till stånd. Därigenom kommer att gälla, att lantbruksnämnds beslut om bidrag skall underställas lantbruksstyrelsens prövning i de fall då brukarens ekonomiska ställning är sådan, att han tydligen ej är i behov av bidrag för att utföra åtgärden, samt då brukningsenheten innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark. Vad slutligen angår 14 § bör i paragrafens första stycke anges, att samma beräkningsgrund skall tillämpas för bidrag till anläggning till förebyggande av skada genom vattenerosion som för statsbidrag till nyodling, stenröjning, jordkörning m. m., nämligen 40 procent av den av lantbruksnämnden godkända kostnaden.

Det torde, därest riksdagen ej har något att erinra emot vad jag sålunda föreslagit, få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga författningsändringar.

Härefter torde jag få behandla frågan om medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1958/59. För innevarande budgetår har förutsatts, att utöver anvisat belopp å 14 000 000 kronor, en behållning å 2 500 000 kronor skall stå till förfogande. För ändamålet disponeras sålunda sammanlagt 16 500 000 kronor, varav 1 500 000 kronor avsetts för bidrag till yttre rationalisering och 15 000 000 kronor för bidrag till inre rationalisering m. m. Enligt lantbruksstyrelsens beräkning bör samma belopp stå till förfogande för beviljande av bidrag under nästa budgetår. Jag har icke något att erinra mot att såväl bidragsramen som fördelningen å yttre och inre rationalisering bibehålles oförändrad under nästa budgetår. Detta innebär bland annat att bidragsgivningen — liksom även lämnandet av lånegarantier — till åtgärder till förebyggande av vattenerosion icke bör medföra en vidgning av bidragsrespektive garantiramen för inre rationalisering. Liksom under innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t, om förhållandena föranleder därtill, äga rätt att jämka fördelningen mellan yttre och inre rationalisering. Jag tillstyrker också, att av de medel, som beräknas till verksamheten för inre rationalise-

ring, ett belopp av 5 000 kronor skall få disponeras till bestridande av länsstyrelsernas kostnader för syneförrättningar enligt lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk.

Lantbruksstyrelsen beräknar, att vid utgången av innevarande budgetår skall föreligga en odisponerad behållning av 3 000 000 kronor å anslaget. För att täcka det medelsbehov, som föranledes av bidragsramen, erfordras därför enligt styrelsen ett anslag av 13 500 000 kronor, en minskning i förhållande till nu löpande budgetår med 500 000 kronor. Enligt min uppfattning bör emellertid — med hänsyn till att de under de senaste budgetåren beviljade bidragen legat icke obetydligt under de fastställda bidragsramarna — anslaget kunna nedräknas med ytterligare 500 000 kronor till 13 000 000 kronor.»

I detta sammanhang torde få redovisas de över motionerna I: 136 och II: 161 avgivna yttrandena.

Statskontoret säger sig ha vid mer än ett tillfälle under innevarande år haft anledning ägna uppmärksamhet åt frågan om jordbrukets inre rationalisering. Ämbetsverket har härvid kommit till den uppfattningen, att tiden nu torde vara inne för en ingående omprövning av målsättning och metoder för denna verksamhet över huvud. Under sådana omständigheter anser ämbetsverket sig icke böra för sin del biträda förslag om separata lösningar på här ifrågakvarande område. Ämbetsverket avstyrker därför bifall till motionerna.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande över ifrågakvarande motioner uttalat i huvudsak följande.

Enligt 10 § rationaliseringskungörelsen (nu gällande lydelse SFS 159/1956) ingår täckdikning bland de åtgärder avseende inre rationalisering var till lånegaranti och statsbidrag må beviljas. I 12 § första stycket nyssnämnda kungörelse stadgas, att lånegaranti för åtgärd, som avses i 10 §, må beviljas en var ägare eller brukare av jordbruksfastighet. Statlig lånegaranti för täckdikning står sålunda öppen för brukningsenheter oavsett deras areal, därest de allmänna villkoren för erhållande av statlig lånegaranti är fyllda. Någon ändring av rationaliseringskungörelsen i detta avseende är följaktligen ej erforderlig för att tillgodose motionärernas önskemål.

För erhållande av statsbidrag till täckdikning gäller emellertid såsom framgår av bestämmelserna i tredje stycket nyssnämnda paragraf, att statsbidrag allenast må utgå under förutsättning, att brukningsenheten ej innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark, eller, därest brukningsenheten är större, att densamma på grund av mindre lämplig form eller beskaffenhet ur lönsamhetssynpunkt ej är bättre än en genomsnittlig bärkraftig brukningsenhet under nämnda arealgräns.

Lantbruksstyrelsen delar helt motionärernas uppfattning vad beträffar betydelsen och angelägenheten av en ökad täckdikningsverksamhet. Särskilt mot bakgrunden av kostnadsutvecklingen på jordbrukets område framstår det som betydelsefullt att de välbelägna åkerområdena i de samlade jordbruksbygderna ställas i ordning så att de väl lämpar sig för rationellt jordbruk.

Den nu gällande arealgränsen för bidrag till inre rationaliseringsåtgärder i allmänhet vid 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark fastställdes år 1947 med hänsyn till de då rådande förhållandena. Areal-

gränsen borde enligt uttalande av departementschefen i proposition nr 75/1947 sättas så, att under densamma komme att falla basjordbruk och jordbruk med mindre storlek än basjordbruket. Med hänsyn till det sätt på vilket avvägningen av det allmänna prisstödet åt jordbruket borde ske fann departementschefen arealgränsen lämpligen böra bestämmas till 20 hektar åker, häri inbegripet till åker omräknad ängsmark. Departementschefen avvisade i detta sammanhang framförda förslag om en högre arealgräns för täckdikning än för övriga inre rationaliseringsåtgärder.

Under den tid som förflutit sedan 1947 års jordbruksbeslut har jordbruket mekaniserats snabbare och i betydligt större omfattning än man torde ha förutsett. Härigenom har den övre storleksgränsen för familjebruket förskjutits avsevärt uppåt. Samtidigt har lönsamhetsutvecklingen som en följd av det mindre jordbrukets sämre förutsättningar att bära de höga kostnaderna för mekanisering och byggnader och slå ut dessa kostnader på en stor produktion varit förhållandevis ogynnsam för det mindre jordbruket. Det framstår därför som angeläget att investeringsverksamheten inriktas på förbättringar, som ger jordbruket förutsättningar att ge ekonomiskt tillfredsställande driftsresultat.

En anpassning till utvecklingen rekommenderades redan av 1942 års jordbrukskommitté. I dess betänkande »Riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken» anföres sålunda beträffande den rationaliseringsgrad efter vilken jordbruksstödet på lång sikt borde anpassas följande:

»Inom jordbrukskommittén har rätt enighet om att det är önskvärt, att stödet utformas så, att vid varje särskild tidpunkt åtminstone större delen av det svenska jordbruket kan uppnå en skälig inkomstnivå. Detta innebär, att man på kortare sikt vid bestämmandet av jordbruksstödet storlek bör utgå från det svenska jordbrukets nuvarande struktur och rationaliseringsgrad i övrigt. Dessa faktorer får dock ej betraktas som konstanta. Man bör i stället förutsätta, att arbetet med rationalisering av det svenska jordbruket skall fortgå och att man, i samma mån som rationaliseringsarbetet fortskrider, även på lång sikt vid bestämmandet av jordbruksstödet omfattning skall höja anspråken på jordbrukets rationaliseringsgrad.»

Med hänsyn till utvecklingen inom jordbruket och erfarenheterna från den gångna tioårsperioden har lantbruksstyrelsen nu under övervägande att framlägga förslag om vissa ändringar i rationaliseringskungörelsen i syfte att ge den statliga verksamheten med syfte att främja jordbrukets inre rationalisering en fullt tidsenlig inriktning. Styrelsen syftar härvid bl. a. till att få till stånd en ändring i fråga om den nu gällande bestämmelsen om arealgräns. Styrelsen anser att det vore lämpligt att ersätta den nuvarande bestämmelsen om arealgräns med en bestämmelse av innebörd att bidrag, frånsett vissa undantagsfall, icke må utgå till brukningsenheter större än familjejordbruk. En arealgräns, vare sig den sättes vid 20 hektar eller 30 hektar eller någon annan areal, blir nämligen med hänsyn till de skiftande förhållandena i olika bygder alltför stel. Om däremot bestämmelsen om arealgräns ersättes med en bestämmelse att bidragen som regel skall förbehållas familjejordbruket, skulle ett smidigt system med god anpassning till de växlande förhållandena i olika bygder kunna nås.

Frågan om en ändring av rationaliseringskungörelsens bestämmelse om arealgräns bör enligt lantbruksstyrelsens mening lösas i ett sammanhang för samtliga ifrågakommande åtgärder för inre rationalisering. En utredning med förslag i frågan torde såsom tidigare nämnts komma att framläggas av lantbruksstyrelsen. Detta förslag torde i stort sett komma att tillgodose motionärernas önskemål. Lantbruksstyrelsen anser därför att det sak-

nas anledning att nu föranstalta om en särskild utredning om höjning av arealgränsen för täckdikning.

På grund av det anförda får styrelsen avstyrka bifall till motionärernas hemställan.

2:o) Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering

Lantbruksstyrelsen hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med ett till 200 000 kr. reducerat belopp.

M o t i v. Under budgetåren 1955/56 och 1956/57 har lantbruksstyrelsen beviljat statsbidrag till trädgårdsnäringens rationalisering med 167 780 kr. resp. 175 025 kr. eller med tillhoppa 342 805 kr. T. o. m. den 30 juni 1957 har av sålunda beviljade bidrag utbetalats 248 450 kr. Den odisponerade behållningen å anslaget var vid utgången av senaste budgetåret 257 195 kr.

Erfarenheterna från de båda budgetår, under vilka ifrågavarande verksamhet bedrivits, ger enligt styrelsen vid handen, att anslaget för nästa budgetår bör kunna reduceras till 200 000 kr.

Departementschefen har anfört följande.

»Den 1 juli 1957 uppgick den odisponerade medelstillgången å detta anslag till cirka 557 200 kronor. Med hänsyn härtill torde — även vid en alltjämt ökande bidragsgivning — en anslagsanvisning av 100 000 kronor vara tillräcklig för nästa budgetår.»

3:o) Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti

Lantbruksstyrelsen har i sin anslagsframställning hemställt,

1. att anslaget uppräknas med 200 000 kr.,
2. att statlig kreditgaranti under budgetåret 1958/59 får beviljas med sammanlagt 59 000 000 kr. med fördelning å ändamål enligt vad följande sammanställning utvisar,

	Lämnad garanti 1956/57	Garantiram 1957/58	Förslag 1958/59
Yttre rationalisering	8 450 000	10 000 000	10 000 000
Inre rationalisering	10 990 000	15 000 000	15 000 000
Jordbruksegnahemslån m. m.	22 115 000	20 000 000	20 000 000
Driftslån	6 470 000	6 000 000	6 000 000
Lagerhuslån m. m.	4 000 000	4 000 000	6 000 000
Trädgårdsnäringens rationalisering	740 000	2 000 000	2 000 000
	Summa 52 765 000	57 000 000	59 000 000

3. att Kungl. Maj:t bemyndigas att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medge jämkning i angivna fördelning i vad densamma avser lån till inre och yttre rationalisering, jordbruksegnahemslån och driftslån,

4. att sådan ändring vidtages i kungörelsen den 7 maj 1954 (nr 311) om

statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål, att det blir möjligt att bevilja lånegaranti även för byggnad avsedd för bl. a. auktionsförsäljning av frukt och grönsaker, samt

5. att sådan ändring vidtages i kungörelsen den 3 juni 1955 (nr 354) angående statligt stöd till trädgårdsnäringsens rationalisering, att lånegaranti må beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning.

M o t i v. 1. De statliga garantiåtagandena föranledde under de första verksamhetsåren endast relativt små utgifter för statsverket. Under budgetåren 1948/49—1953/54 uppgick den sammanlagda nettoutgiften sålunda till ca 176 000 kr. Med ökande garantiåtaganden måste i viss mån ökade utgifter påräknas. Under de 3 sistförflutna budgetåren 1954/55—1956/57 har statens utgifter i anledning av garantiåtagandena uppgått till 134 921, 575 309 resp. 409 674 kr. Med hänsyn till anslagsbelastningen föreslår styrelsen, att anslaget för budgetåret 1958/59 uppföres med 400 000 kr.

2. Under budgetåret 1956/57 har statlig garanti för lån till yttre och inre rationalisering lämnats till ett belopp av 8 447 450 resp. 10 988 502 kr. Efterfrågan på lånegaranti för yttre och inre rationalisering har emellertid varit större än vad som nyssnämnda siffror utvisar. Kreditrestriktionerna har nämligen medfört, att åtskilliga ansökningar om garanti icke fullföljts utan återkallats i slutet av budgetåret. Med hänsyn till behovet av lånegaranti för sagda ändamål bör de tillåtna lånegarantibeloppen även för nästa budgetår bestämmas till 10 000 000 kr. för lån avseende yttre rationalisering och 15 000 000 kr. för lån avseende inre rationalisering.

Efterfrågan på jordbruksegnahemslån och driftslån har under de sista budgetåren icke kunnat tillgodoses inom angivna ramar. För rationaliseringslån avsedda garantibelopp har därför efter vederbörligt medgivande av Kungl. Maj:t delvis fått utnyttjas även för lånegarantier för jordbruksegnahemslån och driftslån. Sålunda har under budgetåret 1956/57 lånegarantier beviljats till jordbruksegnahemslån med 22 114 959 kr. och för driftslån med 6 472 450 kr. Om hänsyn endast skulle tagas till efterfrågan på lånegarantier för nu nämnda ändamål, skulle enligt styrelsen en betydande höjning av garantiramarna kunna anses motiverad. Emellertid torde av flera skäl en viss återhållsamhet vid lånegarantigivningen och även en skärpt prövning av de sökandes kvalifikationer vara påkallad. Vad sistnämnda fråga angår framhåller styrelsen, att av de förluster, som uppstått till följd av de statliga garantiåtagandena, den avgjort övervägande delen hänför sig till garantiåtaganden för jordbruksegnahemslån och driftslån, d. v. s. till den statliga jordbruksegnahemsverksamheten. Detta förhållande torde få ses i samband med den betydande utvidgning av det statliga risktagandet på detta område, som skedde i samband med införandet av de nu gällande reglerna på området. Dessa innebär nämligen bl. a., att möjlighet skapats att lämna lånegaranti för så höga belopp, att samtliga kostnader för förvärv och iståndsättande av ett jordbruk skall kunna täckas och att därjämte under vissa förutsättningar lånegaranti kan beviljas för inköp av för driften erforderliga inventarier. I förhållande till tidigare gällande bestämmelser på

området innebar de nya bestämmelserna bl. a. den ändringen, att den övre belåningsgränsen för fastigheter höjts från 90 till 100 procent av det uppskattade värdet och att dessutom möjlighet till lånegaranti för inköp av inventarier införts.

Med utgångspunkt från det anförda har styrelsen funnit sig böra föreslå, att lånegarantiramarna för jordbruksegnahemslån och driftslån för nästa budgetår bestämmas till 20 000 000 resp. 6 000 000 kr.

I fråga om beräkningen av det för lån till uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål erforderliga garantibeloppet framhåller styrelsen följande.

Den för budgetåret 1956/57 medgivna ramen har helt utnyttjats. För innevarande budgetår har till styrelsen redan inkommit ansökningar avseende anläggningar, som avses bli färdigställda under budgetåret, till en beräknad sammanlagd anläggningskostnad av 3 817 000 kr. Enligt en av Svenska lantmännens riksförbund bland de till förbundet anslutna föreningarna i juni månad 1957 företagen undersökning torde ytterligare ansökningar avseende anläggningar, som under budgetåret eller i början av nästa budgetår beräknas bli färdigställda, med en sammanlagd anläggningskostnad av 8 530 000 kr. vara att förvänta. Vidare torde enligt nämnda undersökning kunna beräknas inkomma ansökningar rörande under nästkommande budgetår påbörjade anläggningar för en sammanlagd anläggningskostnad av 14 100 000 kr. Då med hänsyn till att statlig lånegaranti icke må beviljas för bottenlån, densamma kan beräknas omfatta ca 35 procent av anläggningskostnaden, torde behovet av dylik garanti för tiden intill den 1 juli 1959 kunna uppskattas till i runt tal 9 200 000 kr. Vidare kan förväntas att det i anslagsäskandena för innevarande budgetår omnämnda fruktlagerhuset i Kivik kommer till stånd samt att ett antal potatislagerhus, vilka planerats men icke hunnit påbörjas under år 1957, blir uppförda under år 1958.

För att tillgodose det redovisade ävensom det eventuellt ytterligare uppkommande behovet av statlig lånegaranti fram till den 1 juli 1959, skulle erfordras en garantiram av drygt 10 000 000 kr. Då den för innevarande budgetår medgivna ramen uppgår till 4 000 000 kr., föreslår styrelsen, att lånegarantiramen för lagerhus för budgetåret 1958/59 fastställas till lägst 6 000 000 kr.

Beträffande garantiramen för lån till trädgårdsnäringens rationalisering hemställer styrelsen, att ramen fastställas till oförändrat 2 000 000 kr.

Under budgetåret 1956/57 har till styrelsen inkommit 128 ansökningar om statlig lånegaranti och statsbidrag till olika rationaliseringsåtgärder inom trädgårdsföretag, vartill kommer från nästföregående budgetår balanserade ansökningar till ett antal av 60. Under budgetåret bifölls 100 ansökningar innebärande att styrelsen beviljade 92 lånegarantier till ett sammanlagt lånebelopp av 740 250 kr. och 90 statsbidrag till ett sammanlagt belopp av 175 025 kr., därav avskrivningslån å 21 700 kr. och rena bidrag å 153 325 kr. 46 ansökningar avlogs eller återtogs. Återstående 41 ansökningar, vilka vid budgetårets utgång ännu icke slutbehandlats, avsåg rationaliseringsåtgärder för en sammanlagd kostnad av ca 530 000 kr.

3. Riksdagen har under åtskilliga år lämnat Kungl. Maj:ts dylikt bemyndigande.

4. Inom trädgårdsnäringsens yrkessammanslutningar utreds förutsättningarna att i de koncentrerade odlingsdistrikten för köksväxter omkring Malmö och Hälsingborg organisera försäljningen av huvudsakligen köksväxter men även andra trädgårdsalster enligt samma system som i Holland och Danmark, nämligen försäljning i parti genom auktion. Ett villkor härför är dock, att det finnes tillgång till lämpliga lokaler för sådan auktionsförsäljning. Enligt 1 §, första punkten, kungörelsen 1954: 311 kan statlig kreditgaranti beviljas för uppförande, inköp, ombyggnad eller inrättande av uppsamlings- eller centrallagerhus för spannmål, frukt, potatis eller köksväxter med därtill hörande maskinell utrustning, förpackningslokaler, kylanordningar och anordningar för industriell bearbetning av frukt och köksväxter. Däremot kan dylik garanti icke utlämnas för uppförande av sådan del av byggnad, som skall tagas i anspråk för auktionsförsäljning av frukt och köksväxter eller över huvud taget omhändertagande av andra trädgårdsprodukter. Styrelsen anser det dock vara i överensstämmelse med syftet med ifrågavarande statliga stödverksamhet, att möjlighet öppnas att bevilja lånegaranti för lån även till lokal, som erfordras för nu nämnda ändamål. En utvidgning av lånegarantibestämmelserna torde även böra innefatta, att lokal skall få tagas i anspråk för tillfällig förvaring och auktionsförsäljning av samtliga de slag av trädgårdsprodukter, som kan marknadsföras på nyss angivet sätt. Det hinder härför, som föreligger på grund av bestämmelserna i 1 §, vilka enligt sin nuvarande lydelse icke avser andra trädgårdsprodukter än frukt och köksväxter, bör därför samtidigt undanröjas. Styrelsen föreslår därför, att 1 §, första punkten, förenämnda kungörelse ändras i enlighet med det sagda.

5. Styrelsen motiverar sitt förslag sålunda.

Det framgår av redogörelsen under punkten 2, sista stycket, att varken den beviljade garantiramen (2 000 000 kr.) eller det anvisade bidragsanslaget (300 000 kr.) till fullo har utnyttjats. Med den utformning kungörelsen 1955: 354 angående statligt stöd till trädgårdsnäringsens rationalisering nu har, kan styrelsen bevilja lånegarantier och bidrag blott till de mindre företag inom näringen, som sysselsätter högst 1 helårsanställd arbetare. Det är utan tvivel betydelsefullt, att dessa företag får sina kreditvärdigheter avhjälpta när det gäller att genomföra behövliga rationaliseringar. Å andra sidan finnes bland de företag, som författningsenligt icke kan komma i åtnjutande av statligt stöd, många som är i behov av rationaliseringar men saknar möjligheter att lösa kreditfrågan. De medelstora och större företagen torde ha väl så goda förutsättningar att tillgodogöra sig rationaliseringens fördelar och därigenom förbättra driftsresultatet och säkra trädgårdsnäringsens fortbestånd i en alltmer hårdnande konkurrens med utlandet. Det är därför enligt styrelsens mening minst lika angeläget att lämna statligt stöd även till dessa företagare. De erfarenheter, som styrelsen hitintills vunnit av denna verksamhet, har givit styrelsen stöd för den uppfattningen, att den av riksdagen för ändamålet beviljade garantiramen skulle komma trädgårdsnäringsen till gagn på ett ännu bättre sätt, om lånegarantier finge beviljas även till större företag än sådana, som normalt sysselsätter högst 1

helårsanställd arbetare. Enligt styrelsens mening bör därför kungörelsen ändras så, att statlig lånegaranti för rationaliseringsåtgärd skall kunna beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning. I fråga om grunderna för erhållande av statsbidrag ifrågasätter styrelsen ingen ändring. En utvidgning på sätt styrelsen nu föreslår skulle för övrigt medföra, att stödverksamheten på trädgårdsnäringsens område bättre komme att motsvara den, som bedrivs på jordbrukets område. Enligt kungörelsen 1948: 342 om statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. kan nämligen lånegarantier för inre rationalisering utlämnas till envar ägare eller brukare av jordbruksfastighet utan storleksbegränsning, då däremot statsbidrag normalt kan lämnas endast om brukningsdelen ej innehåller mer än 20 hektar åker.

Den föreslagna ändringen av kungörelsen torde kunna genomföras utan höjning av det belopp, 2 000 000 kr., intill vilket riksdagen hittills årligen medgivit, att statlig garanti för ändamålet må beviljas. Genom att styrelsen centralt fattar beslut i samtliga ansökningsärenden, har styrelsen möjligheter att enhetligt pröva angelägenhetsgraden av de olika rationaliseringsprojekten, varvid styrelsen, därest den föreslagna utvidgningen av lånegaranti-verksamheten kommer till stånd, kan tillse, att de mindre företagarnas intressen icke därigenom åsidosättes.

Styrelsen upptager i sin skrivelse jämväl frågan om räntan å vissa lån från den förutvarande egnahemslånefonden m. m. 1957 års riksdag har medgivit dels, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, får för år 1958 nedsättas till 3,6 procent, dels ock att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan får, i den mån köpeskillingen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gäller för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1958 utgå efter 3,6 procent. Motsvarande medgivande bör enligt styrelsen inhämtas av riksdagen beträffande år 1959.

Statskontoret har i ett yttrande över lantbruksstyrelsens förslag om ändring i kungörelsen om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål uttalat, att ämbetsverket icke anser sig på de anförda skälen ha blivit övertygat om lämpligheten av att i angiven riktning utvidga kretsen av garantiberättigade objekt. Ämbetsverket kan därför för sin del icke tillstyrka förslaget.

Under förevarande punkt har anmälts en av *Hushållningssällskapens förbund* gjord framställning rörande fråga om lånegaranti för driftslån vid driftsomläggningar inom det mindre jordbruket. Därjämte har anmälts över framställningen avgivna yttranden av *statskontoret*, *lantbruksstyrelsen* samt *utredningen om småbruksstöd*.

Departementschefen har anfört följande.

»Liksom lantbruksstyrelsen utgår jag från att medelsbehovet under detta anslag även nästa budgetår kommer att överstiga 200 000 kronor. Med hänsyn till svårigheterna att närmare beräkna storleken av ifrågavarande behov

finner jag mig emellertid böra föreslå, att anslaget uppräknas allenast med 100 000 kronor.

Vad härefter angår frågan om i vilken utsträckning statliga kreditgarantier för ifrågavarande ändamål må lämnas under budgetåret 1958/59, har lantbruksstyrelsen föreslagit oförändrade garantiramar beträffande lån för yttre och inre rationalisering samt för trädgårdsnäringens rationalisering ävensom beträffande jordbruksegnahemslån m. m. och driftslån. Häremot har jag icke något att erinra. Det ånyo framförda förslaget om en höjning av garantiramen för lagerhuslån m. m. kan jag däremot icke tillstyrka med hänsyn till allmänna kreditpolitiska skäl. Sistnämnda ram bör således även för nästa budgetår fastställas till 4 000 000 kronor. I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t äga befoget att, om förhållandena ger anledning därtill, medge jämkning i fördelningen av maximalbeloppen för statsgarantierna beträffande lån för yttre och inre rationalisering, jordbruksegnahemslån m. m. samt driftslån.

Lantbruksstyrelsens förslag om vissa ändringar i kungörelserna den 7 maj 1954 (nr 311) om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål och den 3 juni 1955 (nr 354) angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering anser jag mig icke beredd att biträda. Jag vill i sammanhanget anmäla, att jag avser att inom kort till Kungl. Maj:t återkomma till spørsmålet om den allsidiga utredning rörande trädgårdsnäringens problem, varom 1957 års riksdag hemställt.

Ej heller finner jag mig beredd tillstyrka det av Hushållningssällskapens förbund framförda förslaget om statlig kreditgaranti vid driftsomläggningar inom det mindre jordbruket. Såsom lantbruksstyrelsen anfört torde nämligen ett bifall till förbundets förslag nödvändigtvis förutsätta, att den årliga garantiramen för driftslån utvidgas, vilket jag på allmänna kreditpolitiska skäl icke kan förorda.

Vad slutligen angår frågan om nedsättning av räntan å vissa lån från den förutvarande egnahemslånefonden m. m. bör i enlighet med styrelsens förslag riksdagens medgivande härtill inhämtas. Därest riksdagen bifaller förslaget, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de författningsbestämmelser, som därvid blir erforderliga.»

I detta sammanhang torde få redovisas de yttranden som avgivits över motionerna I: 133 och II: 158.

Statskontoret har för sin del uttalat sig i huvudsak sålunda.

Lånegaranti för anskaffande av dylikt stängsel torde kunna beviljas enligt nu gällande bestämmelser. Någon åtgärd från riksdagen i motionernas syfte synes därför ej påkallad. Statskontoret anser sig emellertid i sammanhanget böra erinra, att ämbetsverket i utlåtande den 13 januari 1958 över riksdagens revisorers uttalande om vissa bidrag till jordbrukets inre rationalisering gav uttryck åt den uppfattningen att goda skäl syntes tala för en begränsning av statsbidragsgivningen på ifrågavarande område. Enligt vad statskontoret erfarit kommer jordbruksanslagsutredningen att upptaga till övervägande frågan om ändrade bidragsbestämmelser rörande åtgärder för jordbrukets inre rationalisering. Statskontoret förutsätter, att även de av motionärerna avsedda åtgärderna därvid kommer under bedömande.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande över omförmälda motioner anfört i huvudsak följande.

I 10 § första stycket punkt 1 rationaliseringskungörelsen (nuvarande lydelse SFS 159/1956) anges betesförbättring (däri inbegripet betesanläggning) bland de åtgärder, för vilka lånegaranti och statsbidrag må beviljas. I punkt 4 samma stycke anges vidare uppförande eller förbättring av för jordbruksdriften erforderliga ekonomibyggnader och andra fasta anläggningar, däri inbegripet gödselvårds- och siloanläggningar ävensom utrymmen för förvaring av potatis och rotfrukter m. m. som åtgärder, vartill lånegaranti och statsbidrag må beviljas.

För att uppsättande av fårstängsel skall kunna understödjas med lånegaranti bör enligt lantbruksstyrelsens mening fordras att stängslet är av permanent beskaffenhet. Därest fårstängsel uppsättes i samband med sådana jordförbättringsåtgärder, som i allmänhet förekommer vid betesförbättring, får stängselkostnaden hänföras till kostnaderna för betesanläggningen. Det torde dock vara ovanligt att egentliga jordförbättringsåtgärder utföras på fårbeten. Det är huvudsakligen stängsel, som behövs för att anordna fårbeta. I så fall torde stängslen som fristående åtgärd närmast få anses vara att hänföra till sådana för jordbruksdriften erforderliga andra fasta anläggningar, som avses i ovanberörda bestämmelse i 10 § första stycket punkt 4 rationaliseringskungörelsen.

Den av motionärerna avsedda åtgärden inrymmer sålunda enligt lantbruksstyrelsens mening bland de åtgärder, vartill lånegaranti enligt de nu gällande bestämmelserna må beviljas. Dock får man tillse vid lånegarantien att lånets amorteringstid icke blir längre än stängslets hållbarhetstid. Det torde därför icke vara erforderligt, att med anledning av motionerna vidtaga någon ändring i rationaliseringskungörelsen.

De områden, inom vilka tillräcklig anledning närmast torde finnas att understödja uppsättande av fårstängsel, är enligt styrelsens mening öarna Gotland och Öland. Där finns förhållandevis stora arealer, som varken är lämpade för egentliga jordbruk eller skogsbruk. Däremot synas dessa lågproduktiva marker kunna utnyttjas för fårskötsel. Det enda alternativet till fårskötsel synes vara att låta markerna ligga helt outnyttjade. Ett vilkor för att fårskötsel under dessa förhållanden skall kunna bli lönsamt synes emellertid vara, att tillräckligt stora arealer disponeras, så att stängselkostnaderna blir låga per arealenhet.

Utskottet

Vad först angår medelsbehovet nästa budgetår under de tre i detta sammanhang behandlade anslagen har utskottet intet att erinra mot de förslag till anslagsanvisningar som Kungl. Maj:t framfört i statsverkspropositionen. Detta innebär att utskottet ej biträder vad i motionerna I: 209 och II: 254 ävensom II: 258 yrkats beträffande lägre anslag till bidrag till jordbrukets rationalisering.

I fråga om ramarna för bidrag ur jordbrukets rationaliseringsanslag under budgetåret 1958/59 har Kungl. Maj:t föreslagit, att dessa skall vara oförändrat 1 500 000 kronor för den yttre rationaliseringen och likaledes oförändrat 15 000 000 kronor för den inre rationaliseringen. Utskottet tillstyr-

ker, att bidragsverksamheten med anlåtande av nyssnämnda anslag får den omfattning under närmaste budgetåret, som Kungl. Maj:t förordat. För täckande av den totala bidragsramen beräknas utöver det nya anslaget till ändamålet stå till förfogande en odisponerad anslagsreservation av erforderlig storlek. Kungl. Maj:t har föreslagit oförändrade ramar jämväl för de statliga garantier som under budgetåret 1958/59 må beviljas för lån avseende yttre eller inre rationalisering, för jordbruksegnahemslån m. m., för driftslån och för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål eller avseende trädgårdsnäringsens rationalisering. Ej heller mot dessa sistnämnda förslag har utskottet något att invända. Bemyndigande torde lämnas Kungl. Maj:t att enligt samma grunder som tidigare budgetår företaga vissa justeringar i angivna bidrags- och lånegarantiramar utan att de båda totalramarna rubbas.

De medgivanden i fråga om rätt att nedsätta räntan å vissa lån från den förutvarande egnahemslånefonden m. m., varom Kungl. Maj:t hemställt, torde böra lämnas i likhet med vad som skett under åtskilliga år.

Under förevarande punkter i statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t behandlat förslag till vissa författningsändringar. Därvid har bland annat förordats, att 5, 10, 12 och 14 §§ kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd åt jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. (i det följande benämnd rationaliseringskungörelsen) skall ändras så att såväl statsbidrag som statlig lånegaranti kan under vissa förutsättningar utgå för främjande av åtgärder till förebyggande av vattenerosion. Enligt utskottets mening är det värdefullt om möjlighet finnes att lämna statsstöd till dylika åtgärder och utskottet tillstyrker därför att kungörelseändringarna genomföres.

Även motionsledes har framförts yrkanden som berör sagda kungörelse. Sålunda har i motionerna I: 133 och II: 158 hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anskaffande av stängsel för utnyttjande av fårbeta ingår i de åtgärder, för vilka lånegaranti kan beviljas inom den inre rationaliseringen. I yttranden över motionerna har statskontoret och lantbruksstyrelsen framhållit, att lånegaranti kan beviljas för ändamålet enligt nu gällande bestämmelser. Sistnämnda myndighet har som sin mening uttalat, att det bör fordras att vederbörande fårstängsel är av permanent beskaffenhet för att uppsättandet av detsamma skall kunna stödjas med lånegaranti. Uppsättes fårstängsel i samband med sådana jordförbättringsåtgärder, som i allmänhet förekommer vid betesförbättring, får enligt lantbruksstyrelsen stängselkostnaden hänföras till utgifterna för betesanläggningen. Emellertid torde det vara ovanligt att egentliga jordförbättringsåtgärder utföres på fårbeten. Då fårstängsel anskaffas såsom en fristående åtgärd torde, anser styrelsen, stängslet böra hänföras till sådana för jordbruksdriften erforderliga andra fasta anläggningar, som avses i punkt 4 första stycket 10 § rationaliseringskungörelsen. Styrelsen har vidare anfört, att det vid beviljande av lånegaranti till ändamålet bör tillses att lånets amorteringstid icke blir längre än stängslets hållbarhetstid. Vad sålunda anförts i remissyttrandena över före-

varande båda motioner ansluter utskottet sig till och föreslår, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 136 och II: 161 har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att bereda möjligheter till lånegaranti och statsbidrag för täckdikning av brukningsenheter, som icke innehåller mer än 30 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark. Enligt gällande bestämmelse i rationaliseringskungörelsen står möjligheten till statlig garanti för lån till täckdikning öppen för alla brukningsenheter oavsett deras areal, om blott de allmänna villkoren för erhållande av statlig lånegaranti är fyllda. Således erfordras icke någon kungörelseändring för att tillgodose motionärernas önskemål vad avser kreditgarantierna. Beträffande statsbidragen till nu ifrågavarande slag av åtgärder stadgas emellertid i rationaliseringskungörelsen, att bidragsbeviljningen skall begränsas till brukningsenheter som ej innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark ävensom till sådana större brukningsenheter, som på grund av mindre lämplig form eller beskaffenhet ur lönsamhetssynpunkt ej är bättre än en genomsnittlig bärkraftig brukningsenhet under nämnda arealgräns. I ett utlåtande över de nu behandlade motionerna har lantbruksstyrelsen förklarat sig överväga att för Kungl. Maj:t framlägga förslag till vissa ändringar i rationaliseringskungörelsen, varvid styrelsen även avser att pröva huruvida gällande bestämmelser i fråga om arealgräns numera är fullt ändamålsenliga. Enligt vad utskottet har sig bekant sker viss översyn av kungörelsens bestämmelser beträffande den inre rationaliseringen även inom jordbruksanslagsutredningen. Vid detta förhållande finner utskottet icke skäl biträda motionsyrkandet utan avstyrker detsamma. I detta sammanhang vill emellertid utskottet som sin mening uttala att utskottet anser det angeläget att rationaliseringskungörelsens bestämmelser vid den omarbetning som kommer att äga rum efter pågående eller planerad översyn erhåller en fullt tidsenligt inriktning.

Enligt yrkande i motionerna I: 69 och II: 112 bör riksdagen besluta, att den övre belåningsgränsen för lånegaranti vid inköp av egnahemsjordbruk sänkes från nuvarande 100 procent till förut gällande 90 procent. Enär utskottet ej finner anledning att frångå sin vid behandlingen av enahanda motionsförslag vid föregående års riksdag intagna ståndpunkt avstyrker utskottet nyssnämnda yrkande.

I detta sammanhang har utskottet jämväl att taga ställning till en rad motioner som berör trädgårdsnäringen. Bland annat har yrkats att kreditgaranti skall kunna utgå även vid lån till anordnande av lokaler för tillfällig förvaring vid auktionsförsäljning av samtliga slag av trädgårdsprodukter, som kan saluföras genom dylik försäljning. Vidare har föreslagits, att utvidgning av statsstödet skall ske så att statliga lånegarantier skall kunna lämnas till enskild person eller sammanslutning, som äger eller brukar anläggning för yrkesmässig produktion av trädgårdsprodukter eller för musttillverkning oavsett anläggningens omfattning. Motionsledes har även yrkats, att riksdagen måtte besluta, att frågan om rådgivningsverksamheten för fruktodling

hänskjutes till den av föregående års riksdag begärda allsidiga utredningen rörande trädgårdsnäringens problem. De två förstnämnda spörsmålen har föredragande departementschefen behandlat under punkten 19 i årets statsverksproposition och därvid förklarat sig icke beredd att — uppenbarligen i avvaktan på tillsättandet av omförmälda utredning — tillstyrka de i ämnen föreliggande förslagen. Sedan ifrågavarande allsidiga utredning rörande trädgårdsnäringens problem numera tillsatts och enär direktiven för densamma är så utformade att samtliga nyssberörda spörsmål rörande sagda näring kan upptagas till prövning av utredningen anser utskottet icke skäl föreligga att bifalla här förevarande motionsyrkanden.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit och uttalat utöver vad i det föregående behandlats föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet hemställer därför,

I. att riksdagen må

A. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 209 och II: 254, såvitt nu är i fråga, ävensom II: 258 till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor;

B. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

1) till *Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

2) till *Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor;

C. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

1) medgiva, att under budgetåret 1958/59 statlig kreditgaranti må beviljas, *dels* för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, *dels* för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 4 000 000 kronor, *dels* för lån avseende trädgårdsnäringens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor;

2) medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringskyldighet inträtt, må för år 1959 nedsättas till 3,6 procent;

3) medgiva, att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan må, i den mån köpeskillingen förräntas enligt enahanda grunder, som gällt eller gäller för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1959 utgå efter 3,6 procent;

II. att motionerna I: 136 och II: 161 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 133 och II: 158 icke måtte någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att motionerna I: 69 och II: 112 måtte av riksdagen avslås;

V. att motionerna I: 101 och II: 117 ävensom I: 208 och II: 253, sistnämnda båda motioner såvitt de angår yrkandet att statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål jämväl får utlämnas för lokaler för tillfällig förvaring och auktionsförsäljning av samtliga slag av trädgårdsprodukter, som kan marknadsföras på angivet sätt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionerna I: 103 och II: 118, I: 135 och II: 163 ävensom I: 208 och II: 253, sistnämnda båda motioner såvitt de icke behandlats i det föregående, icke måtte någon riksdagens åtgärd föranleda;

VII. att motionerna I: 134 och II: 159 måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 18 april 1958

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Lage Svedberg, Nord, Jon Jonsson, Sigfrid Larsson*, Bertil Andersson, Eskilsson, Nils Hansson, Kristiansson, Franzén och Hedström;

från andra kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Gustafson i Dädesjö, Antby, Andersson i Hyssna, Jonsson i Strömsund, Ahlsten*, Lindström, Agerberg, Franzén i Motala och Nilsson i Bästekille.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. Av herrar *Eskilsson, Agerberg* och *Nilsson* i Bästekille, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 209 och II: 254, såvitt nu är fråga, samt att därför

dels de två sista styckena av utskottets utlåtande å s. 15 samt första stycket å s. 16 bort ha följande lydelse:

»Vad först angår medelsbehovet nästa budgetår under de i detta sammanhang behandlade anslagen har utskottet intet att erinra mot de förslag till anslagsanvisningar som Kungl. Maj:t framfört beträffande reservationsanslaget Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering samt förslagsanslaget Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti. Däremot kan utskottet icke biträda Kungl. Maj:ts motsvarande förslag i fråga om reservationsanslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering utan förordar att sistnämnda anslag — med hänsyn till den minskade bidragsram för detta ändamål, som utskottet avser föreslå i det efterföljande — för budgetåret 1958/59 endast upptages med 9 000 000 kronor.

I fråga om ramarna för bidrag ur jordbrukets rationaliseringsanslag under budgetåret 1958/59 har Kungl. Maj:t föreslagit, att dessa skall vara oförändrat 1 500 000 kronor för den yttre rationaliseringen och likaledes oförändrat 15 000 000 kronor för den inre rationaliseringen. Utskottet kan för sin del icke tillstyrka, att bidragsverksamheten med anlitande av nyssnämnda anslag skall givas en sådan omfattning som Kungl. Maj:t förordat. Med hänsyn till den betydande strukturuomvandling, som skett inom jordbruket under senare år, och den accentuerade takt, i vilken utvecklingen torde komma att fortsätta, finner utskottet en minskning av ifrågavarande bidragsramar vara motiverad. En dylik minskning av bidragsverksamheten bör enligt utskottets mening kunna ske utan några menliga verkningar för jordbruket. Med utgångspunkt från det sagda föreslår utskottet, att bidragsramen för den inre rationaliseringen fastställs till 12 000 000 kronor och ramen för bidragsgivningen till den yttre rationaliseringen till 500 000 kronor. För täckande — — — (lika med utskottet) — — — totalramarna rubbas.»

dels ock utskottets hemställan under I A. bort lyda sålunda:

»A. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 209 och II: 254, såvitt nu är i fråga, ävensom med avslag å motionen II: 258 till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor;»

2. Av herrar *Nord, Nils Hansson, Antby och Ahlsten*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen II: 258 samt att därför

dels första stycket av utskottets utlåtande å s. 15 bort ha följande lydelse:

»Vad först angår medelsbehovet nästa budgetår under de i detta sammanhang behandlade anslagen har utskottet intet att erinra mot de förslag till anslagsanvisningar som Kungl. Maj:t framfört beträffande reservationsanslaget Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering samt förslagsanslaget Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti. Medelsbehovet under reservationsanslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering beräknar emellertid utskottet kunna tillgodoses genom ett lägre anslagstillskott än Kungl. Maj:t föreslagit. Med hänsyn till det faktiska utfallet under de senaste åren anser nämligen utskottet — liksom motionärerna i motionen II: 258 — skäl tala för att ett anslagsbelopp av 10 000 000 kronor är tillräckligt för att fylla sistnämnda medelsbehov. Härvid utgår utskottet från att bidragsbeviljandet under nästa budgetår kommer att uppgå till ett lägre totalbelopp än vad som kalkylerats med i statsverkspropositionen och att samtidigt en större odisponerad anslagsreservation kommer att uppstå.»

dels ock utskottets hemställan under I A. bort lyda sålunda:

»A. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 258 ävensom med avslag å motionerna I: 209 och II: 254, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;»

3. Av herrar *Nord, Nils Hansson, Antby och Ahlsten*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 69 och II: 112 samt att därför

dels tredje stycket av utskottets utlåtande å s. 17 bort ha följande lydelse:

»Enligt yrkande — — — (lika med utskottet) — — — 90 procent. Såsom motionärerna i sistnämnda motioner anfört torde en återgång till en övre belåningsgräns av 90 procent av uppskattat värde eliminera en stor del av förlustriskerna vid statliga garantier till ifrågavarande slag av krediter. Dessutom synes det utskottet som om en dylik övre belåningsgräns är fullt tillräcklig för att tillgodose behovet av legitimt ekonomiskt stöd till mindre bemedlade som önskar förvärva jordbruksegnahem. En sänkning av den övre gränsen med 10 procent skulle såsom motionärerna även framhållit skapa möjlighet för betydligt flera sökande att erhålla lånegarantier inom garanti-ramen. Denna ram har ofta visat sig vara alltför knapp. Vad nu anförts utgör enligt utskottet tillräckliga skäl för ett bifall till förevarande motionsyrkanden. Därest fall skulle uppkomma, som motiverar en högre belåningsgräns än vid 90 procent, bör ärendet i fråga underställas Kungl. Maj:ts prövning.»

dels ock utskottets hemställan under IV bort lyda sålunda:

»att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 69 och II: 112 besluta sänka den övre belåningsgränsen för lånegaranti vid inköp av egnehemsjordbruk till 90 procent;»